

جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد در نمای نزدیک

● محسن فرجی

آموزشی، به عنوان مواردی نام برد که می‌توانند به پرورش همه‌جانبه و عمیق مخاطبان منجر شوند.

تأکید مهندس علاقه‌مندان بر این بود که بازار نشر نیز باید به نوسازی روش‌ها و شیوه‌ها، و موضوعات علمی و محتوای آن‌ها بپردازد. وی اظهار داشت که عرصه نوسازی در محیط آموزشی، محتاج یاری همگانی، مشارکت‌پذیری و انتخاب شیوه‌های علمی برای نقد و تعیین معیارهای مشخص برای تحقق آن است.

پس از سخنرانی مهندس علاقه‌مندان، گزارشی از فرایند شکل‌گیری و برپایی این جشنواره توسط **علیرضا حاجیان زاده**، مدیر کل «دفتر انتشارات کمک آموزشی» قرائت شد.

وی در این گزارش تأکید کرد که اگر کتاب‌های کمک‌درسی و کمک‌آموزشی با معیارهای مناسب تولید نشوند و در جهت هدف‌های برنامه‌های آموزشی و تربیتی

سومین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد (دوره متوسطه) از ۱۷ تا ۱۹ آذرماه ۱۳۸۲ در سالن آفرینش‌های «کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان» برگزار شد.

در مراسم افتتاحیه جشنواره، مهندس **جعفر علاقه‌مندان**، معاون وزیر آموزش و پرورش و رئیس سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، به ایراد سخنرانی پرداخت.

وی مطلوبیت بازار علم و تحقیق را منوط به رعایت معیارها و موازین علمی دانست؛

همچنین از آخرین دستاوردهای بشری در عرصه روان‌شناسی رشد و روان‌شناسی

بازار نشر نیز باید به نوسازی روش‌ها و شیوه‌ها، و موضوعات علمی و محتوای آن‌ها بپردازد

نباشند، فرصت‌های فرهنگی و تربیتی و ارزش‌های اجتماعی کشور با یک تهدید جدی مواجه خواهد شد.

تعیین و انتقال سیاست‌ها، هدف‌ها و برنامه‌های آموزش و پرورش در حوزه کتاب‌های آموزشی و فراهم آوردن امکان تبادل نظر میان پدیدآورندگان کتاب‌های آموزشی، از جمله مواردی بود که حاجیان زاده به عنوان هدف‌های این جشنواره برشمرد.

میزگرد «نقش کتاب‌های آموزشی در فرایند یاددهی - یادگیری و احیای کتابخانه‌های آموزشی»، عصر اولین روز از جشنواره برگزار شد.

در این میزگرد، علاوه بر مؤلفان، ناشران و دست‌اندرکاران کتاب‌های آموزشی و کمک‌آموزشی، این کارشناسان نیز حضور

معاون مجلات دفتر انتشارات کمک‌آموزشی؛ سید امیر رون کارشناس طرح سامان بخشی کتاب‌های آموزشی؛ و دکتر عادل یغما، سردبیر مجله رشد تکنولوژی آموزشی.

تلاش برای جست‌وجوی موضوعات از نگاه دانش‌آموزان و کودکان، و نه از نگاه بزرگ‌ترها و معلمان، از موضوعاتی بود که در این میزگرد مطرح شد. همچنین در این میزگرد تأکید شد که برای تهیه مواد آموزشی، باید سبک‌های گوناگون یادگیری را مدنظر قرار داد.

محوریت کتاب‌های درسی در نظام آموزش و پرورش ایران و ضعف‌های ناشی از آن، موضوع دیگری بود که در این نشست مورد بحث قرار گرفت و بر این نکته تأکید شد که علاوه بر برچیده شدن این ضعف‌ها، باید

داشتند: محمدعلی

شامانی، معاون کتاب دفتر انتشارات کمک‌آموزشی؛ دکتر محرم آقازاده، عضو هیأت تحریریه مجله «رشد مدیریت مدرسه»؛ دکتر علی رؤوف، استاد علوم تربیتی دانشگاه و عضو هیأت تحریریه مجله «رشد مدیریت مدرسه»؛ محمود سالک، مدیر نشر «تاریخ و فرهنگ»؛ مرتضی مجدفر،

مسیری ایجاد شود که معلمان بتوانند، متناسب با نیازها و استعدادهای دانش‌آموزان، از منابع مختلف برای آموزش بهره بگیرند.

تعریف کردن «برنامه درسی» به جای حاکمیت کتاب درسی نیز از مقولاتی بود که در میزگرد مطرح شد.

تأکید بر نقش مهم کتاب‌خانه‌های آموزشی و نیز «اصلاح روش‌ها» برای رونق گرفتن این کتابخانه‌ها در مدارس، موضوع دیگری بود که کارشناسان مطرح

کردند. محدودیت زمان آموزش، سنگینی مفاهیم درسی، کم‌اطلاعی برخی معلمان و آشنا نبودن آن‌ها با شیوه‌های نوین یاددهی - یادگیری، از مواردی بود که به عنوان مانعی بر سر راه بهره‌گیری از کتابخانه‌های آموزشی عنوان شد.

میزگرد «تصویرگری کتاب‌های آموزشی در ایران»، صبح دومین روز از جشنواره برگزار شد. در این میزگرد، تصویرگران و کارشناسان پیشکسوت و نام‌آشنایی حضور داشتند، از جمله: محمدعلی کشاورز، فرشید مثقالی، بهزاد غریب پور، کاظم طلایی و محمود امانی‌طهرانی.

در نشست فوق، این موارد به عنوان آفات تصویرگری در ایران مطرح شد: باور نداشتن مدیران تولید کتاب به مسائل تصویرگری، ضعف مدیریت هنری، ضعف تألیف، نبود آموزش تصویرگری، محدودیت و کمی دستمزدها، چندشغله بودن گرافیست‌ها، امکانات بهره‌برداري فراوان و بی‌رویه از منابع خارجی و داوری‌ها و برنامه‌ریزی‌های سلیقه‌ای.

نقد کتاب‌های درسی دوره آموزش ابتدایی از منظر تصویرگری و بیان یکایک ضعف‌هایی که از این منظر در کتاب‌های درسی ابتدایی دیده می‌شود، از دیگر مواردی بود که در این میزگرد مطرح شد. همچنین ضرورت تعریف دقیق نقش و وظایف مدیر هنری، تصویرگر و صفحه‌آرا در فرایند تصویرگری، مورد تأکید قرار گرفت. به خصوص از مشخص نبودن حیطه فعالیت مدیر هنری و جایگاه او در فرایند

باید مسیری ایجاد شود که معلمان بتوانند، متناسب با نیازها و استعدادهای دانش‌آموزان، از منابع مختلف برای آموزش بهره بگیرند

**دفتر انتشارات
کمک آموزشی خود را
متولی «تولید»
کتاب های آموزشی
نمی داند،
بلکه متولی «حمایت»
و «هدایت» این
کتاب هاست**

تصویرگری انتقاد شد.
بیان این که کار
تصویرگری، کاری
تخصصی و تلفیقی
است و تخصص هنری و
نیز تخصص علمی را
می طلبد، از دیگر
موضوعات مطرح شده
در میزگرد «تصویرگری
کتاب های آموزشی در
ایران» بود. در پایان این

تأکید کرد که قرار است، تولید مواد و
کتاب های آموزشی به بخش خصوصی و
مردم واگذار شود.

همچنین، وی از تولید سندهایی خبر داد
که قرار است در اختیار ناشران قرار بگیرد و
آن ها براساس این اسناد که بیانگر سیاست ها
و نیازهای آموزش و پرورش هستند، کتاب
تولید کنند.

مدیرکل دفتر انتشارات کمک آموزشی
تصریح کرد که این دفتر خود را متولی «تولید»
کتاب های آموزشی نمی داند، بلکه متولی
«حمایت» و «هدایت» این کتاب هاست. وی
شناسایی و معرفی کتاب های مناسبی را که
توسط بخش غیردولتی تولید می شود، یکی از
عناصر طرح سامان بخشی عنوان کرد.

مغایرت بین خواسته های وزارت آموزش
و پرورش و وزارت علوم، تحقیقات و فناوری،
از دیگر مسائلی بود که در این میزگرد مطرح
شد. همچنین بر این نکته تأکید شد که باید
از کتاب های علمی و آموزشی حمایت شود و
نه از کتاب های حل المسائل و تست.

میزگرد، تألیف کتاب های آموزشی به یک
«هرم» تشبیه شد که شامل مدیران، مؤلفان و
تیم اجرایی است و بدون ارتباط آن ها با هم،
حاصل کار موفق نخواهد بود.

عصر دومین روز از جشنواره، میزگرد
دیگری نیز با عنوان «شیوه های حمایتی از
کتاب های مناسب در نظام آموزش و پرورش
کشور» برگزار شد.

علیرضا حاجیان زاده، مدیرکل «دفتر
انتشارات کمک آموزشی»، **رضا استادی**،
مدیر انتشارات «استادی»، **عبدالعظیم
فریدون**، مدیر انتشارات «محراب قلم»،
فتح الله فروغی، مدیر نشر «شورا»،
محمدعلی شامانی، دبیر شورای
سامان بخشی، **محمود سالک**، مدیر نشر
«تاریخ و فرهنگ» و **محمدی**، از انتشارات
«مدرسه برهان» در این میزگرد حضور
داشتند و به طرح دیدگاه های خود پرداختند.
حاجیان زاده با بیان این که تاکنون تولید
مواد آموزشی به شغل متمرکز در آموزش و
پرورش صورت می گرفته است، بر این نکته

مشکل توزیع کتاب و عدم تبلیغ برای کتاب و کتابخوانی در صدا و سیما، از مواردی بود که کارشناسان در میزگرد «شیوه‌های حمایتی از کتاب‌های مناسب در نظام آموزش و پرورش کشور» مطرح کردند. در این نشست، خطاب به ناشران بخش خصوصی مطرح شد: «جلب اعتماد و پشتوانه مردمی، می‌تواند بزرگ‌ترین حمایت برای شما باشد.»

مراسم اختتامیه سومین جشنواره کتاب‌های آموزشی رشد (دوره متوسطه) صبح سه‌شنبه ۱۹ آذرماه برگزار شد. در این مراسم، محبت‌الله همتی، دبیر جشنواره به ارائه گزارشی از فعالیت‌های انجام شده پرداخت.

وی به ذکر چند نکته پراهمیت پرداخت که در بیانیه هیأت داوران روی آن‌ها تأکید شده بود:

تأثیر نظام پذیرش کنکور بر روند کتاب‌های آموزشی، وجود کمبودهای اساسی در حیطه مباحث نظری در حوزه‌های درسی گوناگون و ضرورت تبیین و تشریح اهداف برنامه‌های درسی برای پدید آوردن کتاب‌های آموزشی.

پس از ارائه گزارش جشنواره، محمدعلی شامانی تحت عنوان «بازسازی و بازآفرینی کتاب‌های آموزشی» برای حاضران سخنرانی کرد. وی پیشنهاد کرد که برای برنامه ریزی، طرحی و مدیریت کتاب‌های آموزشی، این

موارد در این کتاب‌ها رعایت شود:

کمک به تحقق برنامه‌ها و هدف‌های آموزشی نظام آموزش و پرورش؛ هماهنگی با برنامه‌ها و جنبه‌های کمی و کیفی توسعه آموزشی، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی کشور؛ پاسخگویی به مسائل، انتظارات و نیازهای آموزشی و واقعی جامعه؛ تناسب با اصول روان‌شناسی رشد و یادگیری و شرایط تکامل انسانی؛ مبتنی بودن بر تازه‌ترین تجربیات آموزشی و تحولات علمی و فرهنگی کشور و جهان؛ توجه کامل به حفظ و اشاعه میراث فرهنگ ملی و نظام ارزشی؛ تأکید بر فراهم آوردن فرصت‌های متنوع یاددهی و یادگیری فعال و پایدار؛ توجه همه‌جانبه به رشد و پرورش توأمان مهارت‌های خودیادگیری در فراگیران برای بروز رفتار صحیح از سوی آن‌ها در جهت بهبود کیفیت زندگی خودشان؛ تأکید بر ایجاد تحرک، نشاط و علاقه و انگیزه در فراگیران به یادگیری مداوم و خودراهبری؛ افزایش توانمندی‌های کلی فراگیران در مورد مسائل واقعی و مهم زندگی، مثل: تفکر خلاق، حل مسئله و پژوهش؛ تناسب محتوای علمی-آموزشی با ساختار رشته علمی (توالی منطقی مفاهیم) و رویکردها و الگوهای یادگیری مشخص و خاص گروه سنی فراگیران؛ سادگی، جذابیت و صمیمیت محتوای آموزشی.

با سخنرانی مهندس مهدی نوید، معاون برنامه ریزی و پشتیبانی سازمان پژوهش و

برنامه ریزی آموزشی»، مراسم اختتامیه جشنواره ادامه یافت.

وی عنوان کرد که نهاد رسمی و سنتی آموزش و پرورش به هیچ وجه نمی تواند با سازوکارهای قدیمی و انعطاف ناپذیر خویش رسالت خطیر رشد و تعالی دانش آموزان را به دوش بکشد. وی همچنین از «کتاب محور» بودن فرایند تعلیم و تربیت، به عنوان یکی از کاستی های این نهاد، نام برد.

مهندس نوید، ضمن ابراز تأسف از این که تنها یک کتاب درسی برای تمام دانش آموزان یک پایه تحصیلی در سراسر کشور تولید و تدریس می شود، دلایل نیازمندی آموزش و پرورش رسمی کشور به طرح ساماندهی کتاب های آموزشی را بدین شرح برشمرد: سرعت و گسترده گی تحولات علوم و فنون و زمان بر بودن فرایند برنامه ریزی و تألیف کتاب های درسی؛ ظرفیت محدود کتاب های درسی برای دریافت و انتقال این یافته های جدید به دانش آموزان؛ عدم توجه جدی به تفاوت های فردی، استعدادها و علایق گوناگون دانش آموزان در تولید کتاب های درسی؛ عدم امکان رعایت تفاوت های اقلیمی - فرهنگی - سیاسی در استان ها در تولید کتاب درسی واحد؛ محدودیت منابع و امکانات آموزش و پرورش برای پاسخگویی به تمام نیازهای دانش آموزان.

معاون برنامه ریزی و پشتیبانی سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی، پیشنهاد کرد که با توجه به ضرورت استفاده بهینه از

فناوری های نوین اطلاعاتی و ارتباطی، و اجتناب ناپذیر بودن تأثیر ICT در فرایند تولید و نشر کتاب های درسی، آموزشی و کمک آموزشی، مسؤولان جشنواره و ناشران، موضوع حساس کتاب های الکترونیکی را در دستور کار خود قرار دهند. سومین جشنواره کتاب های آموزشی رشد (دوره متوسطه) با اهدای جوایزی به ناشران و مؤلفان برگزیده، پایان یافت.

اگر کتاب های کمک درسی و کمک آموزشی با معیارهای مناسب تولید نشوند و در جهت هدف های برنامه های آموزشی و تربیتی نباشند، فرصت های فرهنگی و تربیتی و ارزش های اجتماعی کشور با یک تهدید جدی مواجه خواهد شد

